

Juha Mäkipää

**Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Pirkan metsänomistajien
mielipide metsän arvoista ja käsittelymenetelmistä**

Opinnäytetyö

Syksy 2012

Maa- ja metsätalouden yksikkö

Metsätalouden koulutusohjelma



SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Maa- ja metsätalouden yksikkö

Koulutusohjelma: Metsätalouden koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Metsätaloustuotanto

Tekijä: Juha Mäkipää

Työn nimi: Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Pirkan metsänomistajien mielipide metsän arvoista ja käsittelymenetelmistä

Ohjaaja: Antti Väätäinen

Vuosi: 2012

Sivumäärä: 37

Liitteiden lukumäärä:1

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Pirkan Kurun eteläosan metsänomistajien suhtautumista omistamaansa metsään, sen taloudelliseen puoleen, maisema- ja luontoarvoihin sekä selvittää mielipidettä uudistamisesta ja erirakenteisesta metsänkasvatuksesta.

Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena kyselytutkimuksena. Kyselylomakkeet postitettiin 171 metsänomistajalle, joiden omistaman metsän pinta-ala on yli 15 ha.

Tutkimukseen vastanneet metsänomistajat arvostavat metsän taloudellisia, maisema- ja luontoarvoja. Käytössä oleviin uudistamismenetelmiin ollaan tyytyväisiä, erityisesti luontaisen uudistamisen menetelmiin. Erirakenteinen metsänkasvatus koetaan yhdeksi vaihtoehdoksi talousmetsien käsittelyssä.

Tutkimustulosten mukaan alueen metsänomistajat haluavat, että heille tarjotaan useita vaihtoehtoja metsänkäsitelyä suunniteltaessa. Useat metsänomistajat haluaisivat välttää avohakkuun käyttöä uudistamisessa, alle 0,5 hehtaarin aukon käyttö koetaan hyväksytyksi. Erirakenteisen metsänkasvatuksen menetelmistä ollaan kiinnostuneita, osa haluaisi kokeilla menetelmän käyttöä omissa metsissä.

Avainsanat: Pohjois-Pirkka, metsänomistaja, erirakenteinen metsänkasvatus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: Tuomarniemi School of Forestry

Degree programme: Forestry

Specialisation: Forestry Production

Author/s: Juha Mäkipää

Title of thesis: The opinion of forest owners towards values and handling methods used in forest in the area of Forest Management Association Pohjois-Pirkka.

Supervisor(s): Antti Väätäinen

Year: 2012

Number of pages: 37

Number of appendices: 1

The purpose of the research was to determine what forest owners' attitude, in the Forest Management Association of Pohjois-Pirkka, was towards: their forest, its financial aspects and what their landscape and environmental values were together with clarifying what their opinions on reforestation and various structured silviculture methods were.

The research was carried out using a quantitative questionnaire survey. The form was mailed to 171 forest owners, whose forest was more than 15 hectares.

The forest owners who responded to the research appreciate their forest's financial aspects, and the value of the landscape and environment. The owners were satisfied with the reforestation methods used: especially with natural reforestation. Various structured silviculture methods attracted the interest of the forest owners, they reported it to be one choice when reforestating.

Among the research forest owners need to be offered is a variety of methods when planning silviculture. Many were willing to avoid clear-cutting with a clear-cutting area of less than 0,5ha being acceptable.

Keywords: Pohjois-Pirkka, forest owner, structured silviculture

SISÄLTÖ

Tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO.....	6
1 JOHDANTO.....	7
2 ERIRAKENTEINEN METSÄTALOUS.....	9
2.1 Historia.....	9
2.2 Erirakenteinen metsänkasvatus.....	10
2.2.1 Poimintahakkuu.....	11
2.2.2 Pienaukkohakkuu.....	12
3 METSÄLAKI.....	13
3.1 Lain tarkoitus.....	13
3.2 Metsälaki ja erirakenteinen metsänkasvatus.....	13
3.3 Metsälain uudistaminen.....	14
4 METSÄNHOITOYHDISTYS.....	15
4.1 Metsänhoitoyhdistyksen tarkoitus ja tehtävät.....	15
4.2 Metsänhoitoyhdistyslain uusiminen.....	15
4.3 Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Pirkanmaa.....	16
5 METSÄN OMISTAMINEN.....	17
5.1 Yksityismetsänomistus.....	17
5.2 Metsänomistusrakenne.....	17
6 TUTKIMUSMENETELMÄ JA -AINEISTO.....	19
6.1 Tutkimuksen toteuttaminen.....	19
6.2 Aineiston analyysi.....	20
7 KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET.....	21
7.1 Perustiedot.....	21
7.2 Metsän taloudellinen merkitys.....	22
7.3 Metsän muut arvot.....	23
7.4 Metsän käsittely.....	25

7.5 Metsän uudistaminen.....	26
7.6 Avohakkuun välttämisen syyt	28
7.7 Erirakenteinen metsänkasvatus.....	29
8 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	31
8.1 Perustiedot.....	31
8.2 Metsän taloudellinen merkitys.....	32
8.3 Metsän muut arvot.....	32
8.4 Metsän käsittely.....	33
8.5 Metsän uudistaminen.....	33
8.6 Erirakenteinen metsänkasvatus.....	34
9 TUTKIMUKSEN ONNISTUMINEN.....	36
LÄHTEET.....	37
LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Vastanneiden metsänomistusmuodot sukupuolittain.....	21
Kuvio 2. Metsän taloudellinen merkitys.....	23
Kuvio 3. Metsän muut arvot.....	24
Kuvio 4. Metsän käsittely.....	25
Kuvio 5. Metsän uudistaminen.....	26
Kuvio 6. Avohakkuun välttämisen syyt.....	28
Kuvio 7. Erirakenteinen metsänkasvatus.....	29

1 JOHDANTO

Tehdyissä metsänomistajatutkimuksissa on todettu, että nykyisin käytettävissä oleviin hakkuu- ja metsänhoitomenetelmiin ollaan enimmäkseen tyytyväisiä. Tyytymättömyyttä aiheuttavat muun muassa avohakkuut, maan muokkaus ja käytettävissä olevien metsänhoitomenetelmien vaihtoehtottomuus. Tyytymättömiä metsänomistajia löytyy eniten luontoarvoja korostavien metsänomistajien joukosta. Aktiivisesti metsänhoito- ja puunkorjuutöitä tekevät metsänomistajat ovat tyytyväisempiä kuin passiiviset metsänomistajat. (Hänninen & Karppinen 2011, 3.)

Erirakenteinen metsänkasvatus on noussut viime vuosien aikana voimakkaasti esiin metsätalouden keskusteluissa, sillä kiinnostus peitteisyyden säilyttäviin metsänhoitomenetelmiin on kasvanut. Tehtyjen tutkimusten mukaan yli puolet metsänomistajista on kiinnostunut menetelmästä ja hieman yli neljäsosa olisi valmis siirtymään sen käyttöön, jos metsälaki olisi nykyistä sallivampi. Erityisen kiinnostuneita ovat sellaiset metsänomistajat, jotka kokevat luontoarvojen säilyttämisen tärkeänä. (Kumela & Hänninen 2011, 28.)

Metsälakiin ollaan valmistelemassa muutosta. Maa- ja metsätalousministeriön nimittämä työryhmä on ehdottanut, että uudessa laissa otettaisiin paremmin huomioon metsänomistajien metsien hoidolle asettamat tavoitteet. Työryhmä esittää muun muassa, että metsänomistajille tarjotaan heidän tavoitteitaan tukevia metsänkäsittely- ja suojeluvaihtoehtoja. Erirakenteinen metsänkasvatus ja pienaukohakkuut hyväksytään yhtenä metsänkäsittelymenetelmänä, ja ne rinnastetaan kasvatushakkuihin. Kasvatushakuille säädettäisiin pohjapinta-alaan tai runkoluukuun perustuva uudistamisraja, jonka alittamisesta seuraisi uudistamisvelvoite. Lain uudistamisella tavoitellaan metsänomistajien päätösvallan ja vastuunottamisen lisäämistä. (Metsälaki uudistetaan ja vaihtoehtoja lisätään metsänkäsittelyn säädöksiin ja suosituksiin, 2011.)

Ongelmalliseksi erirakenteisen metsänkasvatuksen tekee yksinkertaistettuna tiedon puute. Aiheesta on käytännön tutkimustietoa vielä vähän, ja julkaistussa materiaalissa on selviä näkemyseroja. Käytännön kokemukset erirakenteisen metsän-

kasvatuksen hakkuista ovat vähäiset. Alueella, jossa kyselytutkimus suoritettiin, on tehty yksi metsän erirakenteisuutta lisäävä hakkuu.

Tämän työn tarkoituksena on selvittää Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Pirkan metsänomistajien suhtautumista omistamaansa metsään, metsästä saatavan tulon merkitykseen, mielipiteisiin metsän uudistamisesta ja erirakenteisesta metsänkasvatuksesta. Tarkoitus on myös selvittää, onko metsänomistajilla laajempaa kiinnostusta erirakenteista metsänkäsittelyä kohtaan.

Idea tutkimukseen tuli Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Pirkan alueneuvoja Vesa Kastarilta. Hän oli työssään tavannut metsänomistajan, joka ei halunnut omistamassaan metsässä suorittaa normaalia uudistushakkuuta. Kohteella oli päädytty erirakenteisuutta lisäävään hakkuuseen ja luontaisen uudistamisen hakkuumenetelmiin.

2 ERIRAKENTEINEN METSÄTALOUS

2.1 Historia

Erirakenteisen metsätalouden harjoittaminen ei ole mikään uusi ilmiö, vaan metsän peitteisyyden jatkuvasti säilyttäviä menetelmiä on kokeiltu, kehitelty ja sovellettu monin tavoin jo menneinä vuosisatoina. Menetelmää käytetään muun muassa Keski-Euroopan pyökki-, saksanpihta- ja kuusivaltaisissa vuoristometsissä. Erirakenteisen metsän kasvattaminen ei ole Pohjoismaissa yleisesti käytetty metsänkasvatusmuoto, ja sen käyttö on rajoittunut lähinnä erikoismetsiin. Käytettyjä menetelmiä on nimetty runsaasti: peitteinen metsänkasvatus, eri-ikäisrakenteinen metsänkasvatus, harsintametsätalous, hivutushakkuu, luonnonläheinen metsänhoito, ekologinen metsätalous, luomumetsätalous ja ekometsänhoito (Hynynen, Valkonen & Rantala 2005, 28; Pukkala, Lähde & Laiho 2011, 49.)

Erirakenteisesta metsänhoidosta puhuttaessa on syytä muistaa, että kyse ei ole harsintahakkuusta, johon menetelmä usein rinnastetaan. Harsintametsätalous oli yleisesti käytössä Suomessa 1800-luvun lopusta 1900-luvun alkuun. Harsintametsätalouden yleisimpänä menetelmänä käytettyä määrämittaharsintaa pidetään yhtenä syynä metsävarojen hupenemiseen tuona aikana. Määrämittaharsinnassa metsiköistä hakattiin vain tietyn läpimitan ylittäviä puita, välittämättä sen kasvusta ja uudistamisesta. Hakattavat puut olivat tukkikokoisia, koska metsäteollisuuden rakenteen johdosta tällaiselle raaka-aineelle oli käyttöä. Määrämittaharsinnan seurauksena oli muun muassa puuston perimän heikkeneminen ja metsiköiden kuusettuminen karuillakin kasvupaikoilla. Metsäteollisuuden rakenteen muuttuessa myös pieniläpimittaiselle puulle tuli kysyntää. Tämä herätti huolen metsätalouden puuntuotannon kestävydestä ja johti lopulta harsintajulkilausumaan vuonna 1948. Julkilausuman keskeisenä viestinä oli luopua harsinnan kaltaisista yläharvennuksista. Tästä katsotaan alkaneen siirtymisen nykyisin käytössä olevaan metsikkötaouteen, joka perustuu tasaikäisten metsien kasvattamiseen ja niiden kuviokohtaiseen käsittelyyn (Hynynen ym. 2005, 114 – 115; Jalonen ym. 2006, 15.)

2.2 Erirakenteinen metsänkasvatus

Erirakenteinen metsänkasvatus perustuu metsän luontaiseen dynamiikkaan, jäljitellen sen pientä kiertoa. Erirakenteiseen metsänkasvatukseen sovellettuja teoreettisia malleja on käytetty 1800-luvulta lähtien. Tunnetuimpana mallina on niin sanottu käänteinen J-käyrä, jonka nimitys tulee puuston kokojakaumaa kuvaavasta runkolukusarjasta. Teorian avulla voidaan määritellä optimaalinen runkolukusarja paksuimman puun paksuuden ja metsän tavoitetiheyden kanssa, eli määrittää kaikkien läpimittaluokkien puiden tavoitelukumäärä. (Valkonen, Siren & Piri 2010, 73.)

Julkisissa keskusteluissa luonnonmukainen metsänhoito nousi uudelleen esiin 1980-luvulla. 1950-luvulta lähtien metsänkasvatuksessa ja tutkimuksessa oli pääpaino ollut puuntuotannon kestävydessä, minkä ansiosta hakkuumahdollisuudet metsissä olivat kasvaneet huomattavasti. Metsätalouden ongelmana ei ollut enää raaka-aineen riittävyys, eli metsien kasvun lisääminen, vaan puun saaminen markkinoille. Kaikki metsänomistajat eivät olleet kiinnostuneita myymään puuta. (Hynynen ym. 2005, 10 – 11.)

Erirakenteisen metsän hoidossa metsää kasvatetaan peitteellisenä ilman avohakkuita. Metsää uudistetaan ja kasvatetaan samanaikaisesti eikä sen kehityksessä ole eroteltavissa selviä vaiheita. Erirakenteisen metsän runkolukujakauma on laaja ja kerroksellinen. Puustossa on eri-ikäisyyttä ja tästä syystä metsässä kasvaa kaiken kokoisia sekä ikäisiä puita. Käytännössä puiden koko vaihtelee taimista tukkipuihin. (Valkonen ym. 2011, 15 – 20.)

Erirakenteisen metsän eri käsittelymenetelmillä yhteisenä piirteenä on metsän käsittely mahdollisimman pienipiirteisenä. Suuria muutoksia metsän ulkoisessa muutoksessa pyritään välttämään. Hakkuut tehdään joko poimintaperiaatteella tai metsää avaavina pienaukkohakkuina. Tehtävissä hakkuissa poistetaan yksittäisiä isoja puita tai puuryhmiä ja tarvittaessa harvennetaan tiheimpiä nuorten puiden ryhmiä. Hakkuilla pyritään kehittämään tai säilyttämään metsää erirakenteisena.

Suurta puustoa ei alueella voi olla kovin paljon, jotta uudistuminen toimisi ja alemman latvuskerroksen puut kehittyisivät. (Valkonen ym. 2011, 15–16.)

2.2.1 Poimintahakkuu

Säännöllisin väliajoin tehtävissä poimintahakkuissa poistetaan pääasiassa suuria yksittäisiä puita ja tarvittaessa harvennetaan pienempien puiden ryhmiä. Hakkuita tehdään 10 – 20 vuoden välein tai kun hakkuukertymä on riittävä. Hakkuulla pyritään säilyttämään ja kehittämään metsän erirakenteisuutta. Poimintahakkuulla käsitellyssä kohteessa maiseman muutos on vähäinen, joten se soveltuu hyvin maisemakohteiden käsittelymenetelmäksi. (Valkonen ym. 2011, 15.)

Riittävä hakkuukertymä on koneellisesti tehtävissä korjuissa otettava huomioon, jotta hakkuusta saisi taloudellisesti kannattavan. Pienemmät hakkuumäärät on kannattavampaa tehdä hankintahakkuuna. Korjuu on hidasta, säästettävän puuston varomisen takia. Korjuukustannukset ovat korkeammat verrattuna normaaliin hakkuuseen, mutta vaihtelevat poistettavan puuston koon ja hakkuukertymän mukaan. Hakkuut onnistuvat parhaiten lumisina talvina suojasäällä. (Valkonen ym. 2011, 103 – 122.)

Poimintahakkuut soveltuvat parhaiten jo valmiiksi erirakenteisiin metsiin, puulajeista kuusi varjostusta sietävänä soveltuu menetelmään parhaiten. Metsän hyvä uudistumiskyky on otettava huomioon kohteita valittaessa. Soistuneiden kankaiden ja joidenkin turvemaiden on todettu soveltuvan hyvin menetelmän käyttöön. (Valkonen ym. 2011, 29 – 35.)

2.2.2 Pienaukkohakkuu

Pienaukkohakkuussa metsää uudistetaan hakkaamalla käsiteltävään metsikköön pieniä aukkoja, jotka jätetään uudistumaan luontaisesti. Aukkojen koko, määrä ja muoto riippuvat kohteesta ja sille asetetuista tavoitteista. Pienaukkoja erottaa aina puustoinen vyöhyke, jolloin vaikutelma metsän peitteisyydestä säilyy. Pienaukkojen taimettumisen jälkeen voidaan puustoiset välialueet hakata ja uudistaa viljelemällä tai suurentaa jo tehtyjä aukkoja. (Valkonen ym. 2011, 48 – 49.)

Pienaukkohakkuut ovat helpompia toteuttaa kuin poimintahakkuut. Pienaukkohakkuissa käsitellyillä kohteilla parhaiten menestyvät valopuulajit. Ongelmana on alueiden heinittyminen ja vesakoituminen.

3 METSÄLAKI

3.1 Lain tarkoitus

Metsien käyttöä säädetään metsälain avulla, joka asettaa metsänomistajalle sekä velvoitteita että rajoitteita metsiensä käytössä. Lain tarkoituksena on edistää metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää hoitoa ja käyttöä siten, että metsät antavat kestävästi hyvän tuoton samalla, kun niiden biologinen monimuotoisuus säilytetään. Käytännössä metsälaki määrittelee vähimmäisvaatimukset metsänkäsittelylle, joita noudattaen metsänomistajan on toimittava. Metsälain noudattamista valvovat metsäkeskukset. (L 12.12.1996/1093.)

3.2 Metsälaki ja erirakenteinen metsänkasvatus

Voimassaoleva laki tuntee kasvatus- eli harvennushakkuun ja uudistushakkuun, mutta ei erirakenteisuutta lisääviä hakkuumenetelmiä, poiminta- ja pienaukkohakkuuta. Se ei kuitenkaan varsinaisesti rajaa pois näiden menetelmien käyttöä, mutta lain soveltaminen on tulkinnanvaraista ja vakiintumatonta. Hakkuuta on kuitenkin pystytty toteuttamaan nykyisenkin lain aikana. Tämän on mahdollistanut Maa- ja metsätalousministeriön päätös, jossa kasvatuskelpoisten puiden määrä voidaan perustelluin syin alittaa kasvatushakkuussa. Tällaiseksi perustelluksi syyksi voidaan myös katsoa kaksijaksoisen tai muuten tasaikäisestä poikkeavan metsän kasvattaminen. Poimintahakkuu voidaan määritellä kasvatushakkuuksi, kun jätettävän puuston minimirajat eivät alitu ja jäljelle jäävä puusto katsotaan kasvatuskelpoiseksi. Edellä mainitulla perusteella kasvatushakkuun voi tehdä myös jatkuvan kasvatuksen periaatteen mukaisesti. Metsänomistajan kannalta on järkevintä aina varmistaa etukäteen hakkuun laillisuus metsälakia valvovalta viranomaiselta, eli paikalliselta metsäkeskukselta. (L 12.12.1996/1093; Valkonen ym. 2011, 97 – 102.)

3.3 Metsälain uudistaminen

Metsälain uudistaminen aloitettiin vuonna 2009, jolloin sen uudistaminen tuli ajankohtaiseksi perustuslain uudistuksen myötä tulleista muutostarpeista. Metsälakiehdotuksen lausuntokierrokselta saaduista lausunnoista kävi ilmi, että kehittämistarpeita ja -kohteita löytyy, jolloin lakia päätettiin uudistaa. Metsälain uudistamista selvittänyt työryhmä sai mietintönsä valmiiksi ja luovutti sen maa- ja metsätalousministerille 2011 vuoden alussa.

Työryhmä ehdottaa, että metsälaki ja -asetus sekä suositukset uudistetaan ja selkiytetään siten, että otetaan paremmin huomioon metsänomistajien metsien hoidolle asettamat tavoitteet, ja samalla lisätään metsänomistajien päätösvaltaa. Sitä vähennettäisiin metsälakiin ja -asetukseen sisältyvää metsien käsittelyä koskevaa yksityiskohtaista säätelyä. Eri-ikäisrakenteinen metsänkasvatus ja pienaukkohakkuut hyväksytään metsänkäsittelymenetelminä kasvatushakkuissa, myös eri-ikäisrakenteisissa, jätettävälle puustolle säilytetään vähimmäisvaatimus, jonka alittamisesta seuraa uudistamisvelvoite. (Metsälaki uudistetaan 2011.)

4 METSÄNHOITOUHDISTYS

4.1 Metsänhoitoyhdistyksen tarkoitus ja tehtävät

Metsänhoitoyhdistys on metsänomistajien yhteenliittymä, jonka tarkoituksena on edistää metsänomistajien harjoittaman metsätalouden kannattavuutta ja heidän metsätaloudelleen asettamiensa muiden tavoitteiden toteutumista sekä edistää taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää metsien hoitoa ja käyttöä. Metsänhoitoyhdistyksen jäseniä ovat metsänomistajat, joilla on hallintaoikeus yhdistyksen toimialueella sijaitsevaan metsään ja jotka ovat velvollisia suorittamaan siitä metsänhoitomaksun metsänhoitoyhdistykselle. Metsänhoitoyhdistysten toimintaa valvoo Metsäkeskus. (L10.7.1998/534.)

Metsänhoitoyhdistyksen tehtävänä on tarjota toimialueellaan metsänomistajille niitä palveluja, joita he tarvitsevat metsätalouden harjoittamisessa, ja järjestää metsänomistajien käytettäväksi sitä varten tarvittavaa ammattiapua. Metsänhoitoyhdistyksen ja sen toimihenkilön on kohdeltava metsänhoitomaksua maksavia metsänomistajia tasapuolisesti. Silloin kun on kyse puukauppaa koskevista tehtävistä, metsänhoitoyhdistys tai sen toimihenkilö ei saa omilla toimillaan saattaa myöskään ostajia keskenään eriarvoiseen asemaan. (L10.7.1998/534.)

4.2 Metsänhoitoyhdistyslain uusiminen

Lain uudistamisen tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti varmistaa tasapuolinen kilpailuasema eri toimijoille metsäpalvelumarkkinoilla. Samalla halutaan myös toteuttaa metsänomistajien valinnanvapaus palvelujen hankinnassa. Merkittävimpinä uudistuksina pidetään pakollisen metsänhoitomaksun poistumista ja yhdistysten liiketoimintaa koskevien rajoitusten poistumista. (Metsänhoitoyhdistyslaki remonttiin 2012.)

Uudistuksen jälkeen metsänomistaja voi vapaasti valita, mihin yhdistykseen kuuluu ja halutessaan jäsenyydestä vapautuu ilmoitusmenettelyllä ilman kuluja. Pakollisen metsänhoitomaksun poistuminen vapauttaa yhdistysten toimialuerajat. Uudistamisen jälkeen yhdistykset rahoittavat toimintaansa liiketoiminnan tuotoilla ja vapaaehtoisilla jäsenmaksuilla. Valmistelutyö jatkuu virkamiestyönä ja eduskunta saa lakiesityksen käsittelyynsä näillä näkymin vuoden 2013 aikana. (Metsänhoitoyhdistyslaki remonttiin 2012.)

4.3 Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Pirkka

Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Pirkka toimii Pirkanmaan maakunnan pohjoisosassa. Yhdistys on toiminut nykyisessä muodossaan vuoden 2008 alusta, kun Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Pirkka ja Virtain metsänhoitoyhdistys fuusioituivat Oriveden Seudun metsänhoitoyhdistykseen. (Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Pirkan kotisivut [viitattu: 21.5.2012].)

Yhdistyksellä työskentelee 24 toimihenkilöä, 24 metsuria ja noin 18 metsuri-, kone- tai autoyrittäjää. Toimistoja yhdistyksellä on käytössä 7, ja päätoimisto sijaitsee Ruovedellä. Yhdistyksen toimialueella on 6800 metsänomistajaa ja jäsenten omistaman metsän pinta-ala on 218 000 hehtaaria. Metsänhoitoyhdistys tekee 70 prosenttia alueen puunmyyntisuunnitelmista, 50 prosenttia puukaupoista metsänomistajien valtuuttamina ja 70 prosenttia metsänhoitotöistä. (Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Pirkan kotisivut [viitattu: 21.5.2012].)

5 METSÄN OMISTAMINEN

5.1 Yksityismetsänomistus

Suomen metsämaan kokonaispinta-alasta 61 prosenttia on yksityismetsänomistajien hallussa. Siitä 45 prosenttia on yhden henkilön tai pariskuntien omistuksessa, verotusyhtymien omistuksessa on 9 prosenttia ja kuolinpesien omistuksessa 7 prosenttia. Julkinen sektori (valtio, kunnat, seurakunnat ja muut julkiset yhteisöt) omistaa 28 prosenttia metsämaasta, osakeyhtiöt 9 prosenttia ja yhteismetsien osuus on 2 prosenttia. Loppuosaa metsämaasta omistavat muun muassa säätiöt ja elinkeinoyhtymät. (Metsätilastollinen vuosikirja 2011, 39.)

Yksityismetsänomistajia on 739 000 ja heidän omistuksessaan on yli 2 hehtaarin metsätilakokonaisuuksia 347 000 kappaletta. Keskimääräinen tilakoko on 30 hehtaaria. Yksityishenkilöiden metsätilakokonaisuuksista yleisimpiä olivat 20–50 metsämaahehtaarin tilat, joita oli Suomessa 90 000 kappaletta. (Metsätilastollinen vuosikirja 2011, 39 – 40.)

5.2 Metsänomistusrakenne

Metsänomistusrakenteessa maanviljelijöiden osuus metsänomistajina on laskenut kun taas palkansaajien, eläkeläisten, yhtymien ja perikuntien osuus on kasvanut. Erityisesti eläkeläisten metsänomistus on lisääntynyt ja he ovat tällä hetkellä suurin metsänomistajaryhmä ammattiaseman perusteella. Metsänomistajien keski-ikä on yli 60 vuotta. Huomattavaa on, että iäkkäämpien metsänomistajien on todettu myyvän puuta vähemmän kuin nuoremmat. Metsänomistajista tilalla asuu 42 %, samalla paikkakunnalla 23 % ja muualla 35 %. Suurin osa metsänomistajista asuu vielä maaseudulla, mutta muualla asuvien metsänomistajien määrä on koko ajan

noussut. Uusista metsänomistajista jo puolet asuu kaupungeissa ja taajamissa. (Hänninen 2010.)

Metsänomistusrakenteessa tapahtuvien muutosten myötä myös metsien arvostuksessa on tapahtunut muutosta. Metsien taloudellinen merkitys on vähentynyt ja samalla aineettomien arvojen merkitys kohonnut. Säännöllisten metsätulojen merkitys on vähentynyt. Uusista metsänomistajista 20 % on kiinnostunut metsien vapaaehtoisesta suojelusta. Metsänomistajien tavoitteet ovat muuttuneet monimuotoisemmiksi ja tämän ansiosta kiinnostus erilaisiin metsänkäsittelymenetelmiin on lisääntynyt. Metsänomistajien omatoimisuuden on arveltu laskevan, etenkin hankintahakkuiden ennakoitua vähentyvän. (Hänninen 2010). Uudet metsänomistajat haluavat metsistään myös tuloja, mutta metsät koetaan ennen kaikkea virkistyspaikoiksi. (Rämö & Toivonen 2009, 34.)

6 TUTKIMUSMENETELMÄ JA -AINEISTO

6.1 Tutkimuksen toteuttaminen

Tämä tutkimus on tekniseltä toteutukseltaan kvantitatiivinen kyselytutkimus. Postitse lähetettävään kyselytutkimukseen päädyttiin työn tilaajan toivomuksesta, koska tavoitteena oli selvittää kattavasti tietyn alueen metsänomistajien mielipide. Kyselylomaketta testattiin kolmella eri metsänomistajalla ennen kyselyn suorittamista. Testauksista saadun palautteen perusteella kyselylomaketta muokattiin, esimerkiksi infotaulu metsän erirakenteisesta kasvatuksesta laadittiin palautteen perusteella.

Kyselytutkimus postitettiin 171:lle Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Pirkan Kurun eteläosan metsänomistajalle, jotka oli valittu metsänhoitoyhdistyksen jäsenrekisteristä. Kysely postitettiin niille alueen metsänomistajille, jotka omistivat yli 15 hehtaaria metsää. Valituista 171 metsänomistajasta miehiä oli 90, naisia 33, kuolinpesiä 30, yhtymiä 14 ja muita 4.

Kyselylomakkeen alussa oli lyhyt saateosuus, jossa kerrottiin kyselyn tarkoituksesta ja tekijästä sekä ilmoitettiin kyselylomakkeen viimeinen postituspäivä. Vastausohjeet olivat ennen kysymyksiä. Itse kyselylomake oli jaettu teemoittain kuuteen kysymysosoon. Kysymykset laadittiin väittämämuotoon ja vastausvaihtoehtoina toimi asteikko 1 – 5. Vastaamalla 1 tai 2, oli väittämän kanssa samaa mieltä. Vastaamalla 3 en tiedä / osaa sanoa, vastaus oli neutraali. Vastaamalla 4 tai 5 oli väittämän kanssa eri mieltä. Vastaustavasta riippuen vastattavia kysymyksiä oli joko 36 tai 41. Kyselylomakkeen lopussa oli kohta yhteystiedoille, jonka täyttämällä sai alueneuvojan yhteydenoton liittyen joko erirakenteiseen metsänkasvatukseen tai muihin metsäasioihin. (LIITE 1.)

Kyselylomakkeen mukana lähetettiin palautuskirjekuori, jossa postimaksu oli maksettu. Kyselylomakkeet postitettiin 14.5.2012, viimeiseksi palautuspäiväksi annet-

tiin kyselytutkimuksen saateosuudessa 22.5.2012. Kyselylomakkeet noudettiin Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Pirkan Ruoveden toimistolta 25.5.2012. Palautusaika määriteltiin tarkoituksella lyhyeksi, sillä jättämällä vastaamatta kyselyyn heti, unoh- tuu se helposti kokonaan.

6.2 Aineiston analyysi

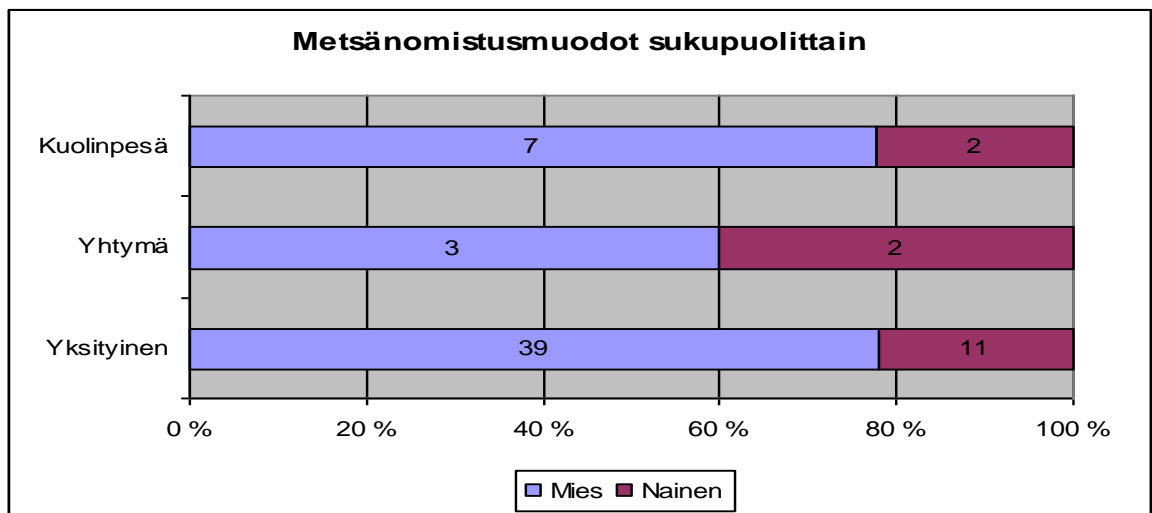
Vastauksia määräaikaan mennessä saatiin 64 kappaletta joka on noin 37,5 % lä- hetetystä määrästä. Yhteydenottopyyntöjä kirjattiin 20, joista 14 liittyi erirakentei- seen metsänkasvatukseen ja loput muihin metsällisiin asioihin.

Palautetut lomakkeet tarkastettiin saapumisen jälkeen ja siirrettiin Excel- taulukkolaskentaohjelmaan. Lomakkeet oli täytetty ohjeiden mukaisesti, ja osa vastanneista oli kirjoittanut omia kommentteja ja huomioita väittämistä tai antamis- taan vastauksista kyselylomakkeeseen.

7 KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET

7.1 Perustiedot

Kyselytutkimukseen vastanneista metsänomistajista 77 % oli miehiä ja 23 % naisia. Aktiivisin vastaajaryhmä oli miespuoliset yksityismetsänomistajat, joka oli myös suurin ryhmä, jolle kysely postitettiin. Kuolinpesien vastausprosentti, noin 27 %, oli vastanneista alhaisin, tosin yksikään yritys ei lähetettyä kyselyä palauttanut. (Kuvio 1.)



Kuvio 1. Vastanneiden metsänomistusmuodot sukupuolittain.

Vastaajien ikäjakaumassa alle 40-vuotiaiden osuus oli 6 %, 41–65 vuotiaiden osuus 64 % ja yli 66 vuotiaiden osuus 30 %. Metsänomistusmuodoista yksityisten osuus oli 78 %, yhtymien osuus 8 % ja kuolinpesien osuus 14 %. Metsän pinta-ala jakaantui seuraavasti: 15 – 25 ha omistavien osuus 23 %, 26 – 50ha omistavien osuus 42 %, 51 – 75ha omistavien osuus 16 % ja yli 76ha omistavien osuus 19 %. Vastanneista tilalla asui 48 %, samalla paikkakunnalla 19 % ja muualla asui 33 %. Metsänhoitorästejä tilalla ilmoitti olevan vastanneista 49 %, en tiedä vastauksen antoi 9 % ja 42 %:lla vastaus oli: ei hoitorästejä. Metsätaloussuunnitelma oli 70 %:lla vastanneista, 5 % ei ollut tietoinen suunnitelmasta ja 25 %:lla ei ollut suunnitelmaa. Metsänhoitotöitä vastasi tekevänsä 75 %, ja 25 % ei tee metsänhoitotöitä.

Hakkuu- tai hoitotoimenpiteitä oli vastanneiden metsätiloilla tehty 0-5 vuotta sitten 94 %:lla tiloista ja 6-10 vuotta sitten 6 %:lla. Vastanneista 55 % ilmoitti tekevänsä päätökset metsänhoitotoimenpiteistä itsenäisesti ja ammattilaisten antamien vaihtoehtojen perusteella päätöksen teki 45 %.

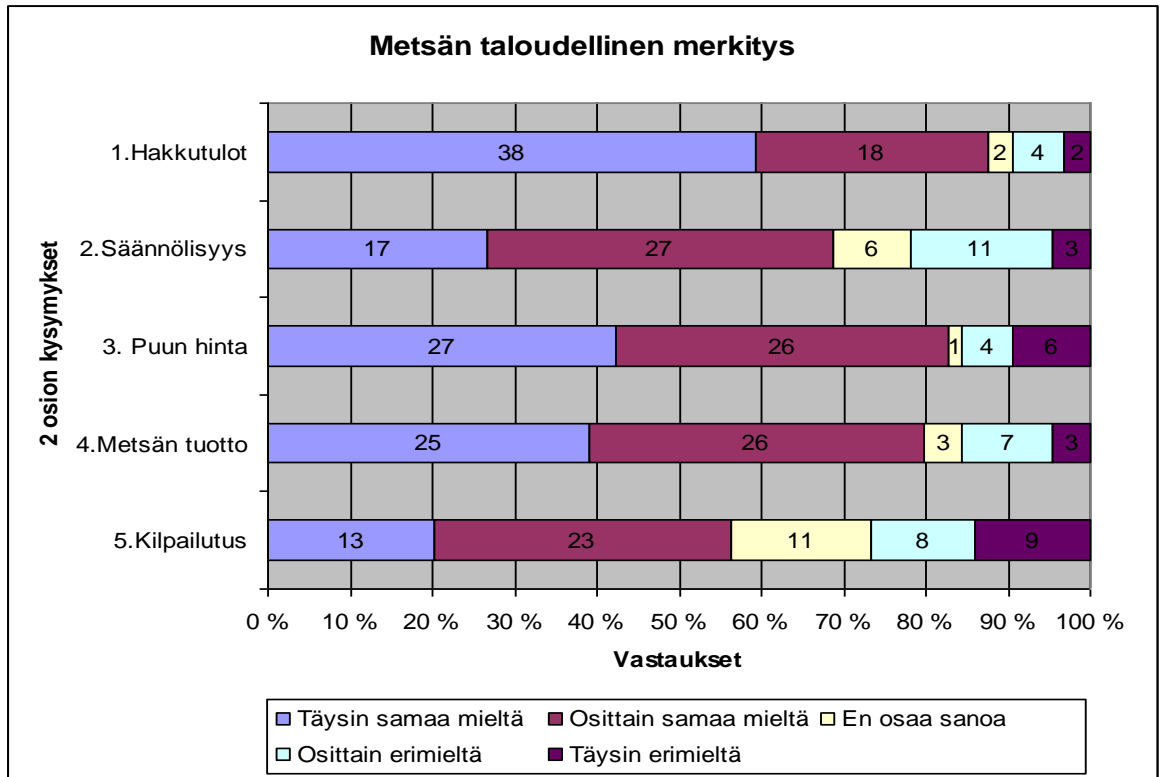
7.2 Metsän taloudellinen merkitys

Toisessa osiossa oli viisi väittämää, joiden avulla selvitettiin metsänomistajien taloudellisia tavoitteita. Ensimmäisessä väittämässä kysyttiin hakkuutulojen taloudellista merkitystä metsänomistajalle. Hakkuutulot osoittautuivat vastanneille metsänomistajille todella tärkeiksi, sillä lähes 60 % oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä ja vain noin 3 % oli väittämän kanssa täysin erimieltä. (Kuvio 2.) Varsinkin tilalla asuvat metsänomistajat arvostavat metsien taloudellista merkitystä, sillä tämän ryhmän vastaukset asettuivat kohtiin täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä.

Toisessa väittämässä kysyttiin hakkuutulojen säännöllisyyden merkitystä. Metsänomistajat pyrkivät saamaan metsästä säännöllisesti hakkuutuloja, ja suurin osa vastaajista oli väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä. Väittämän kanssa täysin eri mieltä oleville ei löytynyt yksittäistä selittäjää. Vastanneet eivät kuitenkaan arvosta säännöllisiä hakkuutuloja yhtä paljon kuin metsästä saatavia hakkuutuloja. (Kuvio 2.) Säännöllisten hakkuutulojen arvostuksen on aiemmissa tutkimuksissa todettu menettäneen merkitystä, koska metsänomistajarakeentessa on tapahtunut muutoksista. (Hänninen 2010.)

Kolmannessa väittämässä kysyttiin alueen puun hinnan kehityksen seuraamista. Metsänomistajat vastasivat seuraavansa puun hinnan kehitystä aktiivisesti, mikä on luonnollista, kun hakkuutulojen merkitys koetaan tärkeäksi. (Kuvio 2.) Väittämän kanssa täysin eri mieltä olevia löytyi eniten muualla asuvista metsänomistajista, mutta jonkin verran myös tilalla ja samalla paikkakunnalla asuvista metsänomistajista. Puun hinnan kehityksen seuraaminen on nykyään helppoa ja esimer-

kiksi Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Pirkan kotisivuilla on ajantasainen puun hintojen seuranta.



Kuvio 2. Metsän taloudellinen merkitys.

Neljännessä väittämässä selvitettiin metsästä saatavan tuoton merkitystä. Lähes 80 % vastanneista ilmoitti tavoittelevansa metsästä mahdollisimman suurta tuottoa. (Kuvio 2.)

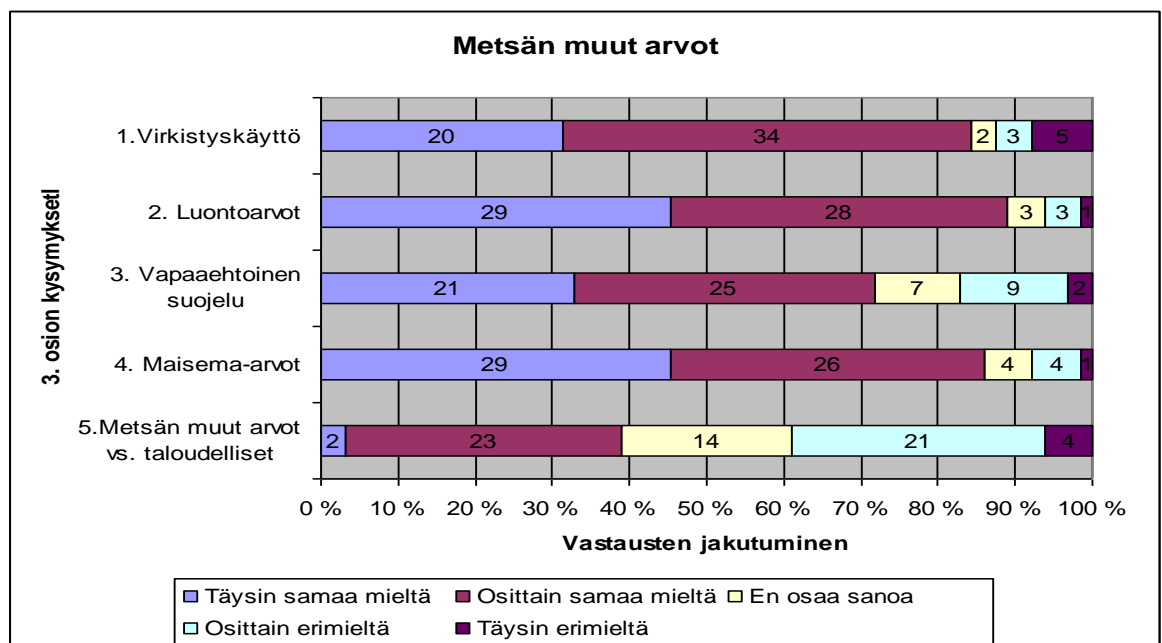
Viidennessä väittämässä kysyttiin hakkuu tai hoitotoimenpiteiden kilpailuttamisesta. Väittämän vastausten jakautuminen poikkesi hieman muiden samassa osiossa olleiden väittämien vastauksista. Metsänomistajat eivät koe kilpailutusta tärkeäksi, mikä oli hieman yllättävää, sillä lähes kaikki ilmoittivat pyrkivänsä saamaan metsästä mahdollisimman suuren tuoton. (Kuvio 2.) Väittäjä ei huomioi metsänomistajien omatoimisuutta hakkuissa ja hoitotoimenpiteissä, jolloin kilpailutusta ei tehdä.

7.3 Metsän muut arvot

Kolmannessa osiossa esitettiin väittämiä, joiden avulla selvitettiin metsänomistajien suhtautumista metsän muihin arvoihin. Ensimmäisessä väittämässä kysyttiin, käyttävätkö metsänomistajat metsiään virkistyskäytössä. Valtaosa ilmoitti käyttävänsä metsiään virkistyskäytössä, mikä oli odotettavissa. Vastanneista viisi oli väittämän kanssa täysin eri mieltä, näitä vastaajia yhdisti vain asumispaikka; kaikki asuivat tilalla. (Kuvio 3.)

Toisessa väittämässä kysyttiin luontoarvojen huomioimisesta metsänhoidossa. Luontoarvojen huomioiminen koetaan vastanneiden keskuudessa todella tärkeäksi ja väittämä keräsi osiossa eniten puoltavia vastauksia. Ainoastaan yksi metsänomistaja oli väittämän kanssa täysin eri mieltä. (Kuvio 3.)

Kolmannessa väittämässä kysyttiin mielipidettä metsien vapaaehtoisesta suojelemisesta. Metsien vapaaehtoinen suojeleminen on yleisesti ollut suosittua metsänomistajien keskuudessa. Vapaaehtoiseen metsien suojeeluun on metsänomistajia kannustettu esimerkiksi Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmalla (METSO).



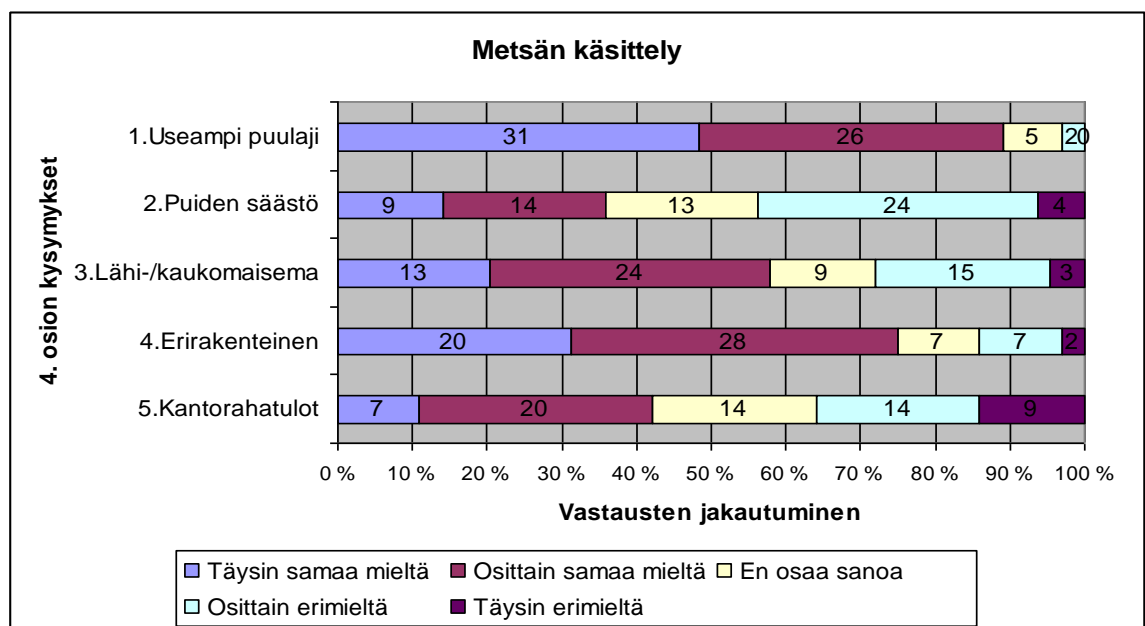
Kuvio 3. Metsän muut arvot

Metsän maisemallisten arvojen säilyttäminen sai osioin väittämistä eniten puoltavia vastauksia, noin 86 %. (Kuvio 3.)

Osion viimeinen väittämä, jossa väitettiin metsän muiden arvojen olevan taloudellisia arvoja tärkeämpiä, jakoi vastaajien mielipiteitä enemmän kuin muut osion kysymykset. Vain kaksi vastanneista oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä ja neljä täysin eri mieltä. Vastanneet käyttivät vain vähän voimakkaita mielipiteitä, vastauksien painottuessa jokseenkin samaa mieltä ja jokseenkin erimieltä kohtiin. Lisäksi väittämässä vastaajista lähes neljäsosa valitsi kohdan, en osaa sanoa / en tiedä. (Kuvio 3.) Ilmeisesti suuri osa vastanneista ei ole aiemmin miettinyt, onko metsän taloudellinen arvo sen muita arvoja tärkeämpi.

7.4 Metsän käsittely

Neljännän osion väittämien perusteella selvitettiin metsänomistajien mielipidettä metsän käsittelystä. Vastanneet pyrkivät kasvattamaan useamman puulajin metsiä. Eräs vastaajista oli kirjoittanut väittämän viereen syyksi ”maiseman vuoksi”.



Kuvio 4. Metsän käsittely

Hieman yli puolet vastaajista kokee, että tehtävissä hakkuissa säästetään jo tarpeeksi järeitä tai vanhoja puita. (Kuvio 4.)

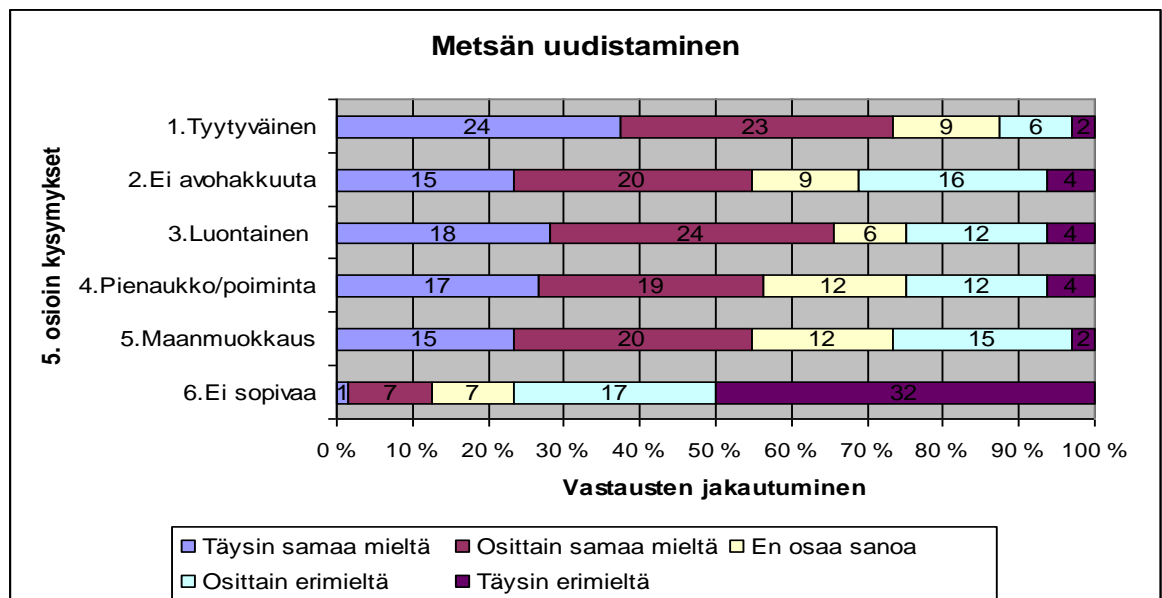
Hakkuut eivät saa muuttaa voimakkaasti lähi- tai kaukomaisemaa -väittämän kanssa on samaa mieltä noin 60 % vastaajista. (Kuvio 4.)

Metsän kasvattaminen erirakenteisena koetaan hyväksytyksi. Valtaosa vastanneista oli väittämän kanssa samaa mieltä. (Kuvio 4)

Hieman yli puolet vastaajista arvioi, että saatavilla kantorahatuloilla ei ole merkitystä hakkuutapaa valittaessa. (Kuvio 4.)

7.5 Metsän uudistaminen

Viidennen osion väittämistä saadut vastaukset vahvistivat kyselytutkimuksen lähtöoletuksen oikeaksi. Osa metsänomistajista ei halua tehdä uudistamishakkuuta avohakkuuna ja valtaosa on löytänyt tarjolla olevista menetelmistä itselleen käyttökelpoisen vaihtoehdon. (Kuvio 5.)



Kuvio 5. Metsän uudistaminen

Ensimmäisessä väittämässä kysyttiin metsänomistajien tyytyväisyyttä käytössä oleviin uudistusmenetelmiin. Lähes 75 % vastanneista ilmoitti olevansa tyytyväisiä ja noin 12,5 % tyytymättömiä. (Kuvio 5.)

Toisessa väittämässä kysyttiin mielipidettä avohakkuun välttämisestä uudistamisessa, ja 35 ilmoitti haluavansa välttää sitä. Luku näyttää yllättävän isolta, mutta väittämässä ei huomioida jo käytössä olevia uudistamismenetelmiä, joita ei voida rinnastaa avohakkuuseen. Huomioitava on, että näistä avohakkuuta välttävästä metsänomistajista 20 oli ilmoittanut olevansa kuitenkin tyytyväisiä jo käytössä oleviin uudistamismenetelmiin. (Kuvio 5.)

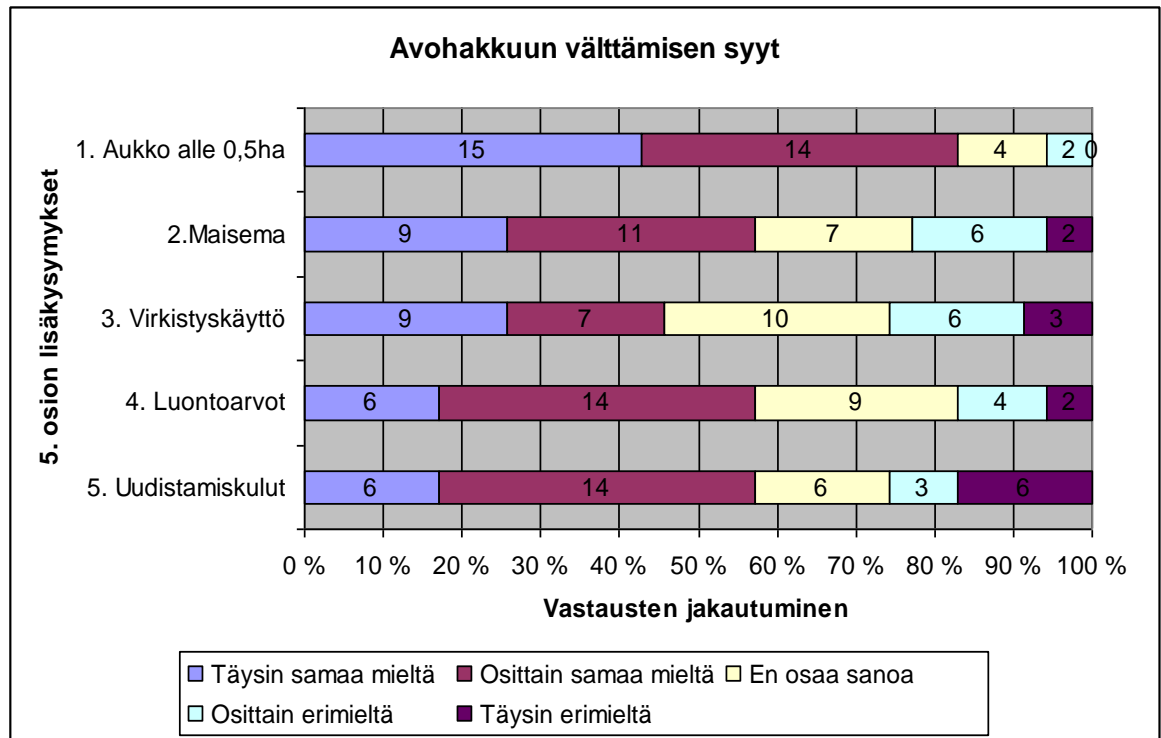
Kaikki 35 väittämässä täysin samaa mieltä ja jokseenkin samaa mieltä olleet vastasivat pyydettyihin lisäväittämiin, jotka käsitellään myöhemmin tekstissä.

Osion kolmannessa väittämässä käsiteltiin luontaisia uudistamismenetelmiä ja neljännessä väittämässä erirakenteisen metsänkasvatuksen hakkuumenetelmistä pienaukko- ja poimintahakkuuta. Luontaiset uudistamismenetelmät saivat hieman suuremman kannatuksen kuin pienaukko- ja poimintahakkuu. (Kuvio 5.)

Viidennessä väittämässä kysyttiin, onko maanmuokkauksen käyttö välttämätöntä uudistettaessa. Suurin osa oli väittämän kanssa samaa mieltä, mutta hieman yli neljäsosa vastanneista ei pitänyt maanmuokkauksen käyttöä välttämättömänä. (Kuvio 5.)

Kuudennessa väittämässä kysyttiin, onko metsänomistaja jättänyt uudistushakkuun teettämättä sopivien vaihtoehtojen puuttumisen vuoksi. Yli 75 % vastanneista oli väittämän kanssa eri mieltä, eli oli löytänyt sopivan vaihtoehdon uudistushakkuun toteuttamiseen. Vastanneista 12,5 % ilmoitti olevansa väittämän kanssa samaa mieltä, eli uudistushakkuu oli jäänyt tekemättä, koska sopivaa vaihtoehtoa ei ollut löytynyt. (Kuvio 5.)

7.6 Avohakkuun välttämisen syyt



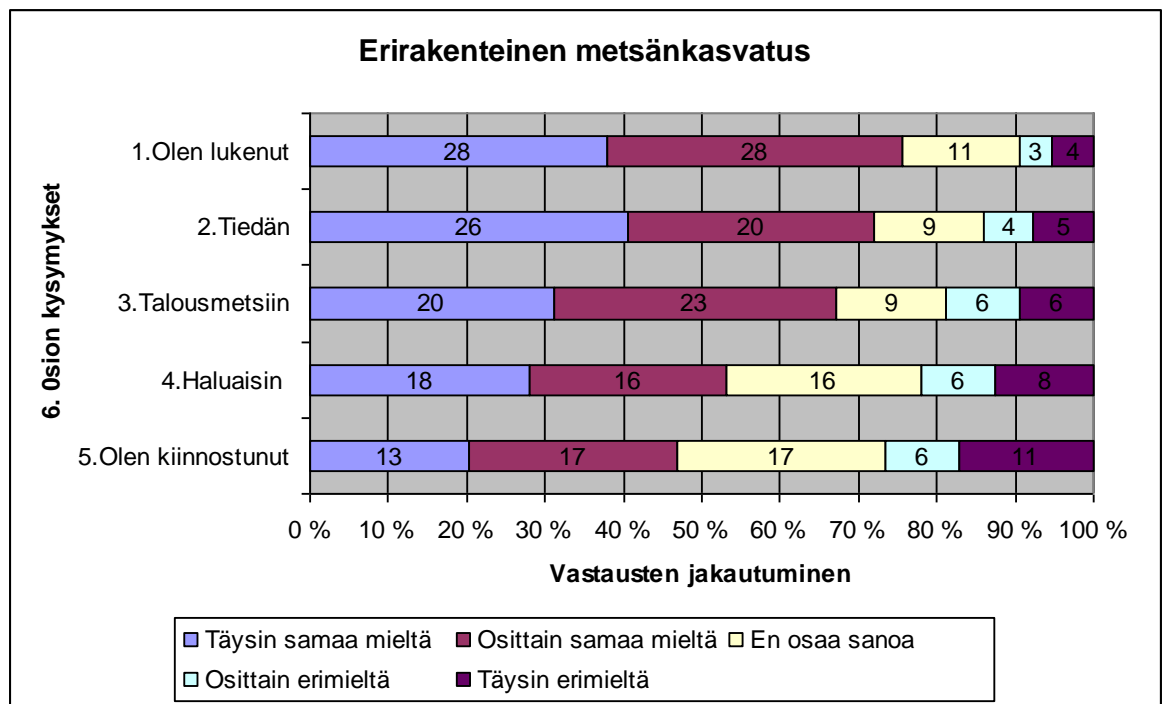
Kuvio 6. Avohakkuun välttämisen syyt

Avohakkuualueen koolla näyttää olevan suuri merkitys avohakkuun käyttämiseen. Väittämään vastanneet olisivat suostuvaisia hakkaamaan alle 0,5 ha:n aukkoja metsiinsä, vaikka he lähtökohtaisesti vastustavat avohakkuun käyttöä. Virkistyskäytön aleneminen koettiin vähäisimmäksi syyksi välttää avohakkuun käyttöä. Maisema-, luontoarvot ja uudistamiskulut koettiin suunnilleen samanarvoisiksi syiksi välttää avohakkuun käyttöä uudistamisessa. (Kuvio 6.)

7.7 Eirakenteinen metsänkasvatus

Kuudennessa osiossa oli väittämiä erirakenteisesta metsänkasvatuksesta, josta on kirjoitettu viime aikoina paljon eri julkaisuissa, esimerkiksi Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Pirkan tiedotuslehdessä Metsäpirkassa 1/2012. (Kastari 2012). Metsänomistajille aihetta on tehty tunnetuksi myös esittelemällä menetelmällä jo käsiteltyjä kohteita. Pirkanmaalla Metsäkeskus järjesti 22.5.2012 monitavoitteinen metsän-

hoitoretkeilyyn, jonka teemoina olivat muun muassa erirakenteinen metsänkasvatus sekä poiminta- ja pienaukkohakkuu.



Kuvio 7. Erirakenteinen metsänkasvatus

Vastanneet ilmoittivat tietävänsä, mitä erirakenteisella metsänkasvatuksella tarkoitetaan. Vastanneiden mielestä menetelmä sopii yhdeksi käsittelyvaihtoehdoksi talousmetsiin. (Kuvio 7.) Tulos oli odotettava, sillä samaan lopputulokseen on päästy aiemmin tehdyissä tutkimuksissa. Kyselyyn vastanneista metsänomistajista suurin osa haluaisi nähdä erirakenteisen metsänkasvatuksen menetelmällä käsitellyn kohteen. Kaksi vastanneista ilmoitti nähneensä menetelmällä käsitellyn kohteen. Metsänhoitoyhdistyksen kannattaisi harkita retkeilyn järjestämistä erirakenteisen metsänkasvatuksen menetelmällä käsitellylle kohteelle.

Menetelmää halutaan kokeilla myös omissa metsissä, yksi vastaaja ilmoitti jo kokeilleensa menetelmää käytännössä. Epätietoisten määrä väittämään vastanneista on korkea. (Kuvio 7.)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Perustiedot

Perustietojen perusteella kyselyyn vastasi joukko aktiivisia metsänomistajia. Lähes kaikkien vastanneiden omistamilla tiloilla hakkuu- tai metsänhoitotöitä oli tehty viimeisen viiden vuoden aikana. Valtaosa vastanneista ilmoitti tekevänsä myös itse metsänhoitotöitä ja päätökset tehtävistä hoitotoimenpiteistä tehtiin joko itsenäisesti tai ammattilaisen esittämien vaihtoehtojen perusteella. Itsenäisesti metsänhoitotoimenpiteistä ilmoitti päättävänsä hieman yli puolet vastanneista. Huomattavaa on, että kaikki vastanneet ilmoittivat osallistuvansa päätöksentekoon tehtävistä hoitotoimenpiteistä, kukaan ei ilmoittanut jättävänsä päätöksentekoa pelkästään ammattilaisen tehtäväksi.

Yhtään passiivista metsänomistajaa ei kysely aktivoinut vastaamaan, mikä on harmi, sillä juuri tämän metsänomistajaryhmän on todettu olevan tyytymättömiä käytössä oleviin metsänhoitomenetelmiin.

Nuorten metsänomistajien osuus vastanneista oli alhaisin, mikä kuvaa metsänomistajien todellista ikäjakaumaa. Suurin osa vastanneista sijoittui ikäryhmään 41 – 65 vuotiaat, mikä oli odotettavaa, sillä metsänomistajien keski-ikä on Suomessa noin 60 vuotta. Vastanneista yksityismetsänomistajista naisten osuus oli noin 20 %, mikä vastaa myös naismetsänomistajien todellista osuutta alueen metsänomistajista. Johtopäätöksiä pelkästään naismetsänomistajan näkökulmasta ei tehty, tosin vastaukset eivät erottuneet miesten antamista vastauksista. Kuolinpesien vastausprosentti oli alhaisin palautetuista omistusmuodoista, tosin yksikään yritys ei palauttanut lähetettyä kyselyä. Yleisesti kuolinpesien aktiivisuus metsäasioiden hoidossa on todettu alhaiseksi, mikä toteutui myös tässä kyselyssä.

8.2 Metsän taloudellinen merkitys

Kyselytutkimukseen vastanneet metsänomistajat arvostavat metsien taloudellista merkitystä. Metsästä saatavat hakkuutulot merkittäviksi kokee lähes 85 % vastaajista. Osion väittämissä vastaukset painottuvat enimmäkseen kohtiin täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä. Korkeaa arvostusta selittää osittain vastauksen antaneiden aktiivisuus metsänhoidossa ja tilalla asuvien korkea osuus. Edellä mainittujen seikkojen on todettu aiemmin tehdyissä tutkimuksissa nostavan metsän taloudellista arvostusta (Kumela & Hänninen 2011, 24). Vastanneista suurin osa (77 %) omistaa metsätilan, joka on kooltaan yli 26 hehtaaria. Mitä enemmän metsää omistaa, sitä todennäköisempää on, että metsän kasvatuksen päämääränä on mahdollisimman suuri taloudellinen tulos (Kumela & Hänninen 2011, 22).

8.3 Metsän muut arvot

Kyselyyn vastanneet metsänomistajat arvostavat myös metsän muita arvoja. Metsien hoidossa huomioidaan myös virkistyksellisiä, suojelullisia ja maisemallisia näkökohtia, vaikka myös taloudelliset arvot koetaan tärkeiksi. Kyselyyn vastanneet metsänomistajat kokevat metsän taloudelliset arvot hieman metsän muita arvoja korkeammiksi, mutta ero on todella pieni. Metsänomistajien tavoitteiden muuttuessa monimuotoisemmiksi on metsäalalla toimivien henkilöiden pystyttävä tarjoamaan ja perustelemaan suurempi määrä erilaisia metsänkäsitteilyvaihtoehtoja metsänhoitotoimenpiteitä toteutettaessa.

8.4 Metsän käsittely

Käytössä oleviin metsänkäsitteilymenetelmiin ollaan yleensä tyytyväisiä. Vastanneet metsänomistajat haluavat kasvattaa useamman puulajin metsiköitä ja ottaa maisema-arvot huomioon metsänkäsitteilyssä. Tämä on hyvä muistaa alueella

metsänhoitotöitä markkinoidessa ja toteuttaessa. Hakkuiden voimakas vaikutus lähi- tai kaukomaisemaan sai hieman vähemmän puoltavia mielipiteitä kuin edellisen osion maisemallisten arvojen säilyttäminen. Vastanneiden mielestä metsässä voi kasvaa samanaikaisesti pieniä ja kookkaita puita, eli metsää voi kasvattaa samanaikaisesti useammassa latvuserroksessa.

Aiemmin tehdyissä tutkimuksissa on todettu aktiivisten metsänomistajien olevan tyytyväisiä käytettäviin menetelmiin. Metsänomistajien on todettu haluavan kasvat-
taa sekametsiä, joissa rakenteellinen vaihtelu on laaja, joten tulokset tältä osin vastaavat ennako-odotuksia. (Kumela & Hänninen 2011, 58.)

Osioista saatujen vastausten perusteella metsänomistajat eivät näe ristiriitaa korkean taloudellisen tuoton tavoittelussa ja metsän muiden arvojen huomioon ottamisessa. Käytännössä on kuitenkin mahdotonta saavuttaa molempia samanaikaisesti. Käytännön toteutuksessa on aina mahdollista huomioida metsänomistajan asettamat taloudelliset sekä metsän muihin arvoihin kohdistuvat tavoitteet ja päättää tapauskohtaisesti, miten ne saavutetaan.

8.5 Metsän uudistaminen

Uudistusmenetelmiin ollaan osion väittämien vastausten perusteella enimmäkseen tyytyväisiä, mutta myös tyytymättömyyttä ilmenee. Lähes puolet käytettäviin uudistusmenetelmiin tyytyväisistä haluaisi välttää avohakkuun käyttöä uudistamisessa. Metsän luontaisten uudistamismenetelmien lisäksi sekä pienaukko- että poimintahakkuuta pidetään hyvinä uudistamisvaihtoehtoina, kuten aikaisemmissakin tutkimuksissa. Maanmuokkaus koetaan tarpeelliseksi uudistettaessa. Uudistushakkuun oli jättänyt tekemättä noin 12,5 % vastanneista, koska tarjolla ei ollut heille sopivaa vaihtoehtoa. Vastausmateriaalista kävi kuitenkin ilmi, että uudistushakkuun oli jättänyt tekemättä niin avohakkuukielleiset, kannastaan epävarmat kuin myönteisetkin metsänomistajat.

Osioista saatujen vastausten perusteella voi päätellä, että metsänomistajille on tarjottava useampaa vaihtoehtoa uudistushakkuun toteutukseen. Luontaisten uudistamismenetelmien saama suuri myönteisyys kannattaa huomioida, sillä metsänomistajilla näyttäisi olevan halukkuutta käyttää niitä nykyistä huomattavasti enemmän.

Tarkentavia kysymyksiä kysyttiin sellaisilta metsänomistajilta, jotka eivät halua käyttää avohakkuuta uudistamisessa. Osion tarkentaviin kysymyksiin vastasi 35 metsänomistajaa.

Tarkentaviin kysymyksiin vastanneet metsänomistajat olisivat kuitenkin valmiita käyttämään avohakkuuta, jos hakattavan aukon koko olisi alle 0,5 ha. Käytännössä tämä mahdollistaa esimerkiksi kaistale- sekä pienaukkohakkuun käyttämisen uudistamisessa. Uudistamistöistä syntyvien kulujen ja luontoarvojen alenemisen vuoksi avohakkuuta kertoi välttäneensä hieman yli puolet vastanneista.

8.6 Erirakenteinen metsänkasvatus

Osion vastausten perusteella nykyisten lähinnä puuntuottamiseen painottuvien menetelmien rinnalle tarvitaan myös uusia vaihtoehtoisia käsittelymenetelmiä. Menetelmää kohtaan on selvästi kiinnostusta ja 14 metsänomistajaa oli jättänyt yhteystietonsa ja toivoi yhteydenottoa liittyen erirakenteiseen metsänkasvatukseen.

Vastanneet ilmoittivat lukeneensa ja tietävänsä, mitä termillä tarkoitetaan. Silti suhtautuisin vastauksiin varovaisesti, koska termit sekoittuvat helposti yleisessä keskustelussa. Lähes puolet vastanneista haluaisi kokeilla menetelmää omissa metsissään. Huomioitavaa on, että tutkimuksessa ei selvitetty, kuinka isoja alueita menetelmällä haluttaisiin käsitellä.

Kyselytutkimusten vastausten perusteella erirakenteista metsänkäsittelyä kannattaa tarjota yhtenä vaihtoehtona alueen metsänomistajille. Menetelmä soveltuu hyvin maisema- ja virkistysarvoiltaan tärkeäksi koettaville kohteille. Kohteen valinnassa kannattaa kuitenkin käyttää harkintaa, ja myös metsänomistajan taloudelli-

set tavoitteet tulee ottaa huomioon. Kyselyyn vastanneiden keskuudessa maisema-arvojen arvostus todettiin korkeaksi, mutta myös taloudelliset arvot koettiin tärkeiksi.

Suurin osa vastanneista haluaisi nähdä erirakenteisen metsänkasvatusmenetelmän käsittelyn kohteen. Menetelmällä käsitellylle kohteelle kannattaisi järjestää retkeilykäynti, jotta metsänomistajat näkisivät käsittelyn kohteen ja pystyisivät muodostamaan mielikuvan menetelmästä.

9. TUTKIMUKSEN ONNISTUMINEN

Tutkimus onnistui teknisesti hyvin, ja valittu otos koko työtä ajateltuna oli sopiva. Otoksen koko olisi kasvanut merkittävästi, jos kysely olisi lähetetty kaikille alueen metsänomistajille, eikä rajausta tilakoolla olisi tehty. Vastauksia tuli lopulta kohtuullisesti, 64 kappaletta. Yhdessä vastauskirjeessä oli kommentti, että tällaiset tutkimukset olisi hyvä lähettää pelkästään sähköpostiin. On kuitenkin huomioitava, että kaikkien metsänomistajien sähköpostiosoitetta ei ole metsänhoitoyhdistyksellä tiedossa. Oletettavaa on myös, että kaikilla ei ole sähköpostia käytössä, joten kyselyn lähettäminen pelkästään sähköpostilla rajaisi osan metsänomistajista pois.

Työn tilaaja sai haluamaansa informaatioita alueen metsänomistajilta. On silti kuitenkin muistettava, että kyselytutkimuksen avulla saatu tieto edustaa aktiivisesti metsiään hoitavien metsänomistajien näkemystä. Passiivisten metsänomistajien mielipidettä ei saatu selvitettyä.

LÄHTEET

- Horne P., Haltia E. & Rämö A. Metsänomistajien suhtautuminen erilaisiin metsänhakuutapoihin. 20.12.2010. MEMO-työryhmä. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 21.5.2012] Saatavana: http://www.mmm.fi/attachments/metsat/newfolder_145/5vYKleoPJ/Metsanomistajien_suhtautuminen_erilaisiin_metsanhakuutapoihin_Paula_Horne_PTT.pdf
- Hynynen J., Valkonen S. & Rantala S., 2005. Tuottava metsänkasvatus. Hämeenlinna: Metsäkustannus Oy.
- Hänninen, H. 27.1.2010 Metsänomistusrakenteen muutos ja palvelutarpeet [Verkkojulkaisu] Metla hanke 3458 [Viitattu 29.5.2012]. Saatavana: <http://www.metla.fi/hanke/3458/#tulokset>
- Jalonen R., Hanski I., Kuuluvainen T., Nikinmaa E., Pelkonen P., Puttonen P., Rautio K. & Tahvonen O. 2006. Uusi metsäkirja. Tampere: Oy Yliopistokustannus.
- Kastari V. 2012. Puuntuotantoa ilman avohakkuita. Metsä-Pirkka (1), 11.
- Kumela H. & Hänninen H. 2011. Metsänomistajien näkemykset metsänkäsittelymenetelmien monipuolistamisesta.[Verkkojulkaisu]. Metlan työraportteja / Working Papers of the Finnish Forest Research Institute 203. 76 s. ISBN 978-951-40-2303-3 (PDF). [Viitattu 29.5.2012]. Saatavana: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp203.htm>.
- L. 10.7.1998/534. Laki metsänhoitoyhdistyksistä.
- Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Pirkan kotisivut. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 21.5.2012]. Saatavana: http://www.mhy.fi/pohjoispirkka/esittely/fi_FI/index/
- Metsänhoitoyhdistyslaki remonttiin. 24.5.2012. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö. [Viitattu 29.5.2012]. Saatavana: http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/tiedotteet/120524_mhy.html
- Metsälaki uudistetaan ja vaihtoehtoja lisätään metsänkäsittelyn säädöksiin ja suosituksiin. 19.1.2011 [Verkkojulkaisu] Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö. [Viitattu 29.5.2012]. Saatavana: http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/tiedotteet/110119_memu.html

Metsätilastollinen vuosikirja 2011. [Verkkajulkaisu]. Metsäntutkimuslaitos. [Viitattu 29.5.2012]. Saatavana:

http://www.metla.fi/metinfo/tilasto/julkaisut/vsk/2011/vsk11_01.pdf

Pukkala T., Lähde E & Laiho O. 2011. Metsän jatkuva kasvatus. Porvoo: Joen Forest Program Consulting.

Rämö A. & Toivonen R. 2009. [Verkkajulkaisu]. Uusien metsänomistajien asenteet, motiivit ja aikomukset metsiin ja metsänomistukseen. [Viitattu 28.5.2012]. Saatavana: www.ptt.fi/dokumentit/rap216_1802091232.pdf

Valkonen S., Siren M. & Piri T., 2010. Poiminta- ja pienaukkohakkuut - vaihtoehto- ja avohakkuulle. Tampere: Metsäkustannus Oy.

LIITE 1

Hyvä metsänomistaja

Kädessäsi olevan tutkimuksen tavoitteena on selvittää Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Pirkan metsänomistajien suhtautumista omistamaansa metsään sen taloudelliseen puoleen, maisema- ja luonto-arvoihin sekä heidän mielipiteitään metsänkäsittelystä.

Kyselytutkimus liittyy Seinäjoen ammattikorkeakoulussa metsätalousinsinööriksi (amk) opiskelevan opiskelijan opinnäytetyöhön.

Kyselyyn vastaamiseen kuluu aikaa noin 15 minuuttia. Tietojanne käsitellään luottamuksellisesti ja kyselyyn on mahdollista vastata täysin anonymisti. Halutessanne voitte jättää yhteystiedot kyselylomakkeen loppuosassa olevaan yhteystietokohtaan.

Toivomme teidän palauttavan täytetyn lomakkeen viikon kuluessa sen saapumisesta oheisessa palautuskuoressa. Viimeinen postituspäivä on tiistai 22.5.2012.

Juha Mäkipää
Mti Opiskelija

Vesa Kastari
Alueneuvoja

Vastaa kysymyksiin ympyröimällä oikea vaihtoehto

1. Perustiedot:

1. Vastaajan sukupuoli	Mies	Nainen		
2. Ikä	Alle 40	41 – 65	Yli 66	
3. Metsän omistusmuoto	Yksityinen	Yhtymä	Kuolinpesä	Joku muu
4. Metsän pinta-ala	15 – 25ha	26 – 50ha	51-75ha	yli 76ha
5. Asuminen	Tilalla	Samalla paikkakunnalla	Muualla	
6. Onko metsätilalla hoitorästejä	Kyllä	En tiedä	Ei	
7. Onko tilalla metsätaloussuunnitelma	Kyllä	En tiedä	Ei	
8. Teetkö itse metsänhoitotöitä	Kyllä	Ei		
9. Milloin tilalla on viimeksi tehty metsänhoitotöitä tai hakkuita	0 - 5 v	6 – 10 v	11 – 20 v	En tiedä
10. Päätöksenteko tilalla tehtävistä metsänhoitotoimenpiteistä	Itsenäisesti	Ammattilaisen antamien vaihtoehtojen perusteella	Ammattilainen tekee päätökset yksin	

Vastaa väittämiin ympyröimällä oikea vaihtoehto

1 = Täysin samaa mieltä
2 = osittain samaa mieltä
3 = en tiedä / en osaa sanoa
4 = osittain erimieltä
5 = täysin erimieltä

2. Metsän taloudellinen merkitys

1. Metsästä saatavilla hakkuutuloilla on minulle taloudellista merkitystä	1	2	3	4	5
2. Pysin saamaan metsästä säännöllisesti hakkuutuloja	1	2	3	4	5
3. Seuraan alueen puun hinnan kehitystä	1	2	3	4	5
4. Pysin saamaan metsästä mahdollisimman suuren tuoton	1	2	3	4	5
5. Kilpailutan tehtävät hakkuu tai hoitotoimenpiteet	1	2	3	4	5

3. Metsän muut arvot

1. Käytän omistamaani metsää virkistyskäytössä	1	2	3	4	5
2. Luontoarvojen huomioiminen metsänhoidossa on tärkeätä	1	2	3	4	5
3. Metsien vapaaehtoinen suojeleminen on tärkeätä	1	2	3	4	5
4. Metsän maisemallisten arvojen säilyttäminen on tärkeätä	1	2	3	4	5
5. Metsän muut arvot ovat taloudellisia arvoja tärkeämpiä	1	2	3	4	5

4. Metsän käsittely

1. Pysin kasvattamaan useamman puulajin metsiköitä	1	2	3	4	5
2. Hakkuissa tulisi säästää enemmän järeitä / vanhoja puita	1	2	3	4	5
3. Hakkuut eivät saa muuttaa voimakkaasti lähi- tai kaukomaisemaa	1	2	3	4	5
4. Metsää voi kasvattaa erirakenteisena, eli metsässä kasvaa samanaikaisesti isoja ja pieniä puita	1	2	3	4	5
5. Saatavilla kantorahatuloilla ei ole merkitystä hakkuutapaa valittaessa	1	2	3	4	5

5. Metsän uudistaminen

- | | | | | | |
|--|---|---|---|---|---|
| 1. Olen tyytyväinen käytettyihin uudistusmenetelmiin | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 2. Uudistamisessa tulisi välttää avohakkuuta | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |

Jos ympyröit edellisessä väittämässä kohdan 1 tai 2, vastaa myös seuraaviin lisäkysymyksiin:

- | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| 2.1 Uudistamisessa voi käyttää alle 0,5 ha aukkoa | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 2.2 Aukkoa ei saa hakata, maiseman muuttumisen vuoksi | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 2.3 Aukkoa ei saa hakata, virkistyskäytön alenemisen vuoksi | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 2.4 Aukkoa ei saa hakata, luontoarvojen vuoksi | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 2.5 Aukkoa ei saa hakata, koska uudistamistöistä tulee turhia kuluja (maanmuokkaus ja viljely kustannukset) | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |

- | | | | | | |
|--|---|---|---|---|---|
| 3. Uudistaminen tulisi tehdä luontaisia uudistamismenetelmiä käyttäen, siemen- tai suojuspuuhakkuuna | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 4. Uudistaminen tulisi tehdä pienaukko- tai poimintahakkuuna, jolloin alue säilyisi puustoisena | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 5. Maanmuokkaus on välttämätöntä uudistettaessa | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 6. En ole teettänyt uudistushakkuuta, koska tarjolla ei ole ollut minulle sopivaa vaihtoehtoa | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |

6. Erirakenteinen metsänkasvatus

Metsän kasvatus erirakenteisena perustuu yksittäisten puiden tai pienten puuryhmien poistoon. Metsän kehityksessä ei ole eroteltavissa selviä vaiheita, vaan metsää uudistetaan ja kasvatetaan samaan aikaan. Menetelmästä on käytössä useita nimityksiä, käytetyimpiä ovat jatkuva kasvatus ja eri-ikäisrakenteinen metsätalous.

- | | | | | | |
|--|---|---|---|---|---|
| 1. Olen lukenut / kuullut erirakenteisesta metsänkasvatuksesta | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 2. Tiedän, mitä erirakenteisella metsänkasvatuksella tarkoitetaan | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 3. Mielestäni menetelmä sopii yhdeksi käsittelyvaihtoehdoksi talousmetsiin | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 4. Haluaisin nähdä menetelmällä käsitellyn kohteen | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 5. Olen kiinnostunut kokeilemaan menetelmää metsissäni | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |

Yhteystiedot (Jättäessänne yhteystiedot, alueneuvoja on teihin yhteyttä)

- Haluan että minuun otetaan yhteyttä, liittyen erirakenteiseen metsänkasvatukseen
- Haluan, että minuun otetaan yhteyttä muissa metsänhoitoon liittyvissä asioissa

Nimi ja puh: _____